

GUIA DE LECTURA DE CONTES I POEMES QUE VÉENEN DE MÈXIC

Primera activitat

Presentar el llibre

Explicar entre tots els significat del títol.

Qui és l'autor? Explicar què significa l'abreviatura AADD

Buscar informació sobre la vida i obra de cadascun dels autors i posar-la en comú.

Qui ha fet les il·lustracions? Invitar als alumnes a buscar en Internet. S'hi trobaran moltes sorpreses sobre ella.

Activitats abans de la lectura

Que el professor llisca l'índex: nom del conte o poema i nom de l'autor/a. Si coneixen l'autor/a que piquen de mans.

Motivar la lectura en veu alta:

- ens ajuda a comprendre millor,
- ens ensenya a respectar els signes de puntuació per entonar millor,
- ens permet escoltar el mestre/mestra quan li toca llegir un fragment,

T À N D E M

e d i c i o n s

- ens permet posar èmfasi quan trobem una paraula novedosa, una metàfora encertada, un idea que ens fa pensar, riure, aprendre o desitjar ser escriptor o escriptora,
- ens permet compartir el gaudi d'un bon llibre com aquest.

Propostes d'animació i aprofitament lector conte a conte

UN MÓN PER A LUPITA de Bernat Bataller

Preguntes de contextualització

- Per què es dirà Lupita la protagonista d'aquest conte?
- Quants germans té Lupita?
- A què es dediquen el pare i la mare?
- Què és una Fira?
- Heu anat alguna vegada a una fira?
- Què voldrà dir FIL?
- Què és un llibre segons les descobertes de Lupita?

Incrementem el nostre vocabulari i comprenem el significat de les paraules

1) Explicar el significat d'aquestes paraules o bé demanar als alumnes que les busquen al diccionari

- Guanàbana: _____
- Serrar: _____
- Tacos: _____
- Encimbellat: _____
- A caramull: _____

Qui seran Sancho i Triboni de la Mirambaina?

2) Treballem bé aquests tres adjectius:

- Bocabadada/bocabadat
- Contenta
- Ansiosa

Quin dels tres és el menys usual per a tu? Per tenir la certesa que saps bé el que signifiquen escriu al costat un o dos sinònims. En té molts.

Preguntes de comprensió lectora i deducció

- De què era la Fira?

- Saps qui era aquell escriptor que anomena Bernat Bataller?

- Quines serien les persones que al final de la sala parlen entre ells en llengua estrangera per als xiquets mexicans? La relectura del pròleg et donarà alguna pista.

Aprendre a resumir

- Qui s'atreveria a explicar el conte?

Aquesta activitat l'ha repetirem com a proposta de cada conte de manera que, acabat el llibre, el mestre/a pot convocar un dia als pares/mares de la classe per a que escolten "meravellats" 8 contes ben explicats per 8 alumnes de la classe del seu fill/filla

LA PINYATA DE TLAPOPÀ de Teresa Broseta

Coneixem l'autora

- 1) Recordem qui és Teresa Broseta i si hem llegit ja algun llibre seu.
- 2) L'autora comença el conte anomenant una fada, una bruixa... Quins altres personatges solen aparèixer als contes populars o fins i tot a les pel·lícules de tema fantàstic?

Incrementem el nostre vocabulari i comprenem el significat de les paraules:

- 1) Intenta posar al costat dels adjectius el masculí singular.

- Estrafolària: _____
- Expectació: _____
- S'apinyaren: _____
- Xicalla: _____
- Buguenvíllia: _____
- Decebut: _____
- Apressadament: _____
- Encisar: _____
- *Peso*: la moneda de Mèxic, com la nostra és l'Euro: _____
- Estrambòtiques: _____
- Clivellada: _____

Ara, classifica les paraules segons la seua categoria gramatical

Substantius: _____

Adjectius: _____

Verbs: _____

Adverbis: _____

Preguntes de comprensió lectora i deducció

- Qui és la protagonista d'aquest conte?

- Com era Tlapopà?

- Que és una pinyata?

- Quines són les tres regles per a fer una bona pinyata segons explica la vella de les papallones.

De la comprensió a la creativitat

- L'escriptora ens presenta una xiqueta amb les galtes del color de les cireres madures. Continua tu imaginant-la:

- Amb els cabells _____

- Amb els ulls _____

- Amb les dents _____
- Amb el somriure _____

Aprendre a resumir

- Qui s'atreviria a explicar el conte?

No cal obligar a les criatures però sí motivar-les per anar adquirint la competència social i expressiva de saber narrar, el primer pas de la qual és saber resumir i ordenar cronològicament un relat.

LA POMA QUE ANÀ I TORNÀ de Carles Cano

Coneixem l'autor

Carles Cano és un escriptor molt conegut amb molta obra publicada i, a més, un gran contacontes. Preguntar a l'alumnat si coneixen algun llibre seu o si l'han sentit alguna vegada.

Activitats abans de la lectura

Abans d'explicar el llibre, fer hipòtesis fantàstiques sobre el títol:

- On anà i d'on tornà la poma?
- Una poma pot viatjar?

És important que tinguem les claus culturals per entendre el sentit i la ironia, com en aquest cas, del que llegim. Així, abans de començar a llegir el conte, hem de posar en comú tota la informació que tenim o que podem aconseguir preguntant a les famílies, buscant a les enciclopèdies, a través d'Internet... qui són:

- Adam i Eva
- Blancaneu
- Isaac Newton
- Guillem Tell
- El cavall de Troia,

Així podrem fer valorar més als lectors el sentit de l'humor de Carles Cano i l'originalitat del seu estil literari.

Activitats durant la lectura

Començarem a llegir el conte entre tots, fent esment especial d'alguns trossos com per exemple: a la pàgina 40, Carles Cano comença a explicar un conte dins el seu conte i el comença dient:

"Diuen i conten..."

Aquesta és una fórmula tradicional d'iniciar una història.

Escriure a la pissarra o sobre un mural altres expressions iniciàtiques. A les Rondalles d'Enric Valor en trobem moltes, per exemple: *Fa moltíssims anys; Hi havia una vegada; Açò va anar i era; Hi hagué fa molts segles...*

Qui és el protagonista d'aquest conte? Demanar als xiquets i xiquetes que recorden algun conte protagonitzat no per éssers humans, sinó per objectes, com en aquest cas, una poma.

Quantes classes de pomes coneixen entre tots els xiquets i xiquetes de la classe? *Golden...*

Incrementem el nostre vocabulari i comprenem el significat de les paraules:

- Preeminent: _____
- Mescal: el propi escriptor ens explica que és: _____
- Amollar la llengua: _____
- Minvar: _____
- Babau: _____
- Entaforat: _____

Explicar als alumnes que de vegades no coneixem una paraula però en la frase següent apareix definida pel propi autor. També són

moltes les vegades que podem deduir el sentit d'una paraula desconeguda gràcies al context.

Finalment, els diccionaris, la posta en comú entre l'alumnat o les consultes a persones adultes ens permetran anar enriquint el nostre vocabulari.

Per acabar aquesta activitat, proposarem als lectors que escriguen o que diguen en veu alta una frase on aparega la paraula "descoberta".

Preguntes de comprensió lectora i deducció

- En aquest conte en lloc de formular nosaltres preguntes per a afavorir la comprensió lectora, els demanarem als xiquets i xiquetes que pensen una pregunta per a fer-la als seus companys i així, entre tots, comprendre millor aquest conte tan divertit. Per exemple: ¿A qui va trobar el cuc del Mescal en entrar a la poma?

L'humor de Carles Cano

Fer entre tots un repertori de frases que ens hagen fet riure o somriure.

Aprendre a resumir

I, evidentment, demanar que algun voluntari ens explique el conte.

GUITARRES DE JOGUET de Pep Castellano

Coneixem l'autor

Pep Castellano és un escriptor molt conegut amb molta obra publicada i, a més, un gran contacontes. Preguntar a l'alumnat si coneixen algun llibre seu o si l'han sentit alguna vegada.

Incrementem el nostre vocabulari i comprenem el significat de les paraules:

- Turistes: _____
- Lutier: _____
- Seduïda: _____
- Enginy: _____
- Estipulat: _____
- Trempar: _____
- Picant: _____
- Havia perdut el senderi: _____
- Hostes: _____

Per què apareixen unes paraules en una lletra diferent a les altres que s'anomena cursiva? Què deuen tenir en comú?

Els adjectius o les expressions amb funció adjectiva:

- Estar com un cabàs de gats, què significa?

Invitar l'alumnat a dir altres frases que signifiquen el mateix.

Aproximació als protagonistes

- Qui és Don Pedro?

- A què es dedica?

Hipòtesis fantàstiques

Després de llegir de nou de manera col·lectiva el fragment de la pàgina 63 que comença "El món no podria funcionar..." proposar als xiquets i xiquetes de la classe que escriguen una descripció del desgavell del món si tots deixàrem de treballar.

Una vegada llegits els textos en veu alta, fer valorar la importància del treball perquè una societat funcione i demostrar com tots els treballs són igualment necessaris.

Comentar entre tots que si és dolent no tenir treball, tampoc és bo per a les persones dedicar-se únicament a treballar de manera compulsiva.

Lectura crítica

A la pàgina 67, Pep Castellano ens presenta l'assumpte de la publicitat i com, de vegades, aquesta és enganyosa.

Fer un debat a l'aula sobre les frases que s'inventa Marta per a vendre les guitarres i altres eslògans publicitaris que sentim a la televisió i que

tenen com a objectiu que la gent compre i compre sense pensar massa en la necessitat o la trampa del consumisme compulsiu.

Treball de frases fetes

Els bons escriptors que dominen els recursos de la llengua saben utilitzar les expressions peculiars que donen gràcia als escrits.

Tan sols a la pàgina 69 n'apareixen quatre:

- fer-la bona
- acabar com el ball de Torrent
- llevar-se les puces del damunt
- més feliç que el Guerra

Explicar entre tots el sentit d'aquestes frases fetes i que cadascú aporte alguna altra que conega.

Aprendre a resumir

I, evidentment, demanar que algun voluntari ens explique el conte.

ESTRELLA DE TLAQUEPAQUE de Llorenç Giménez

Coneixem l'autor

Llorenç Giménez és un escriptor molt conegut amb molta obra publicada i, a més, un gran contacontes. Preguntar a l'alumnat si coneixen algun llibre seu o si l'han sentit alguna vegada.

Aproximació als protagonistes

- Estrella: _____
- Maia: _____
- Emiliano: _____
- Sol: _____
- Núvol: _____

-: _____
-: _____

Anar escrivint alguna frase que definisca els personatges que apareixen en aquest conte.

Incrementem el nostre vocabulari i comprenem el significat de les paraules:

- Revifar: _____
- Rebotiga: _____
- Firaires: _____
- Nopal: _____
- Luxoses: _____
- Empra: _____
- Guaiaba: _____

Explicar entre tots el significat d'aquestes paraules, algunes de les quals, pròpies del territori mexicà (guaiaba).

La millor manera de saber que les han comprés és motivar que escriguen una frase on les empren.

Com a punt final d'aquesta activitat el mestre/a pot intentar unir les frases de cadascú inventant un petit conte.

El doble sentit de les paraules

Nopal pot ser un arbre, també és una llengua. Fer un llistat entre tots de noms de llengües que es parlen al món. Una llengua és sempre una

riquesa i les hem de preservar. La desaparició d'una llengua és sempre una pèrdua.

Treballar el poema

Llorenç Giménez ha inventat un poema molt bonic per a enriquir el seu conte.

Aquest poema podem dir que té quatre estrofes. Treballar el poema prèviament per a facilitar la comprensió del llenguatge i del sentit.

Invitar als alumnes a aprendre de memòria una estrofa i anar escoltant el poema durant diversos dies demanant quatre voluntaris que hagen memoritzat cadascuna de les quatre estrofes.

També és bonic poder intentar fer una recitació col·lectiva del poema sense caure en la trampa del ritme repetitiu, monòton, sinó tot el contrari.

Aprendre a resumir

I, evidentment, demanar que algun voluntari ens explique el conte.

ELS INFANTS DE L'OCELL *DZIÚ* d'Enric Lluch

Coneixem l'autor

Enric Lluch és un escriptor molt conegut amb molta obra publicada.

Preguntar a l'alumnat si coneixen algun llibre seu.

La informació als contes

A un conte, a més d'una bona dosi d'imaginació i fantasia, de vegades també trobem informació sobre l'espai on té lloc l'acció.

Fer observar les coses que aprenem sobre la ciutat de Guadalajara en aquest conte: ubicació, noms de carrers, tradicions...

Incrementem el nostre vocabulari i comprenem el significat de les paraules:

Descobrim el significat d'algunes paraules (curioses) que apareixen en aquets conte:

- Pollera: _____
- Estanyys: _____
- Parpellejaren: _____
- Bescoll: _____
- Arrufà: _____
- Ajonjolí: _____
- Atzabeja: _____
- Fossar: furgar: _____

En primer lloc, els xiquets i les xiquetes subratllaran les paraules pròpies de la cultura mexicana que pot ser caldrà que explique amb més deteniment el mestre/a.

Els accents diversos d'una llengua

En aquest conte Enric Lluch inclou frases en castellà que utilitzen a Mèxic. El castellà és una llengua que coneixen els nostres xiquets i

xiquetes però els mexicans diuen les frases amb una musicalitat diferent.

Fer exercicis intentant parlar com ho fan ells. Un exemple bonic és:

- *Ándenle y no molesten al señor.*

Per a la paraula *Dziú* ens vindrà de perles tornar a llegir en veu alta el text de la pàgina 93, concretament el paràgraf que comença "Pel que contà la dona, aquell ocell sempre havia estat multicolor..."

La poeticitat d'un conte

Per a que les criatures valoren el to poètic que presideix aquest conte i, sobretot, el desenllaç caldrà l'ajuda del mestre/a. Serà bo tornar a rellegir lentament la història des de la pàgina 95. "L'endemà..."

Què notà l'home estranger al passar la mà per l'ocell?

Què trobà a la mà, després d'haver-ho fet?

Què li passava a l'ocell?

Com acaronava l'aire?

Com descriu l'autor la intensitat del cel, aquell matí?

Tot això fa que es pugui definir aquest conte com un text d'alt rendiment poètic, no?

Aprendre a resumir

I, evidentment, demanar que algun voluntari ens explique el conte.

MANOLITA de Canto Nieto

Treball de vocabulari

La llista de paraules noves

Aquesta vegada, en lloc de trobar-se la llista en la pròpia guia d'animació a la lectura, començarem a llegir el text en veu alta, tenint cura que el mestre o la mestra es reserve el seu paper actiu intercalant la seua veu i la dels xiquets. Cada vegada que aparega una paraula "desconeguda" els xiquets picaran de mans i l'adult escriurà la paraula sobre un mural. Entre tots esbrinarem el seu significat, i l'escriurem també al mural.

Preguntes de comprensió lectora

- Quina ha estat la temptació de Manolita?

- Quin símptomes nota en el seu cos Manolita que expliquen el cansament extrem?

- Per què te atemorissada el senyor Rafael la mare de Manolita?

- Què significa "traficar amb els xiquets"?

- Quins treballs intenta fer la mare de Manolita?
-

- Com es guanya la vida Manolita?
-

- Què vol dir "pidolar"?
-

- Per què no va a l'escola Manolita?
-

- Què fa finalment Manolita amb els diners que li han donat els turistes?
-

Un debat a l'aula

L'educació és un dret dels infants. Però no totes les criatures del món poden anar a l'escola.

Parlar-ho en classe i propiciar que els xiquets i les xiquetes vagen dient per a què serveix l'escola i què és el que ells reben assistint a les classes.

Fer valorar la importància que té l'educació.

La literatura i els seus gèneres

El conte d'Enric Lluç estava ple de fantasia. Aquest de Canto Nieto és un conte realista que descriu com viuen Manolita i sa mare, quines dificultats tenen per a sobreviure i quins drets els són negats.

Però, l'autora, ha buscat per al seu conte un final feliç. Quin és? Que el puguem anar descrivint els xiquets i xiquetes amb les seues aportacions.

Completar el final de la història

Que cada xiquet o xiqueta escriga un text descrivint com serà la nova vida de Manolita a l'escola i la de sa mare, amb un treball digne. Com haurà canviat així, la seua vida.

Aprendre a resumir

I, evidentment, demanar que algun voluntari ens explique el conte.

LA SENYORA VIDA I LA SENYORA MORT de Rosa Serrano

Mentre llegim aprenem paraules noves com

- Entranyable
- Destrellat
- refiar-se
- ofrenes
- enigma

Quines paraules típiques de Mèxic apareixen al conte escrites en lletra cursiva? Escriu-les i anota al costat el seu significat

Preguntes de comprensió lectora

- Quina és segons l'autora del conte la funció dels il·lustradors?

- On havia nascut l'àvia de la protagonista?

-
- Com descriu l'autora al contacontes que viu al pis de dalt de sa casa? En quin contacontes valencià s'haurà inspirat? És molt conegut i segurament el coneixes.

-
- Què ha guardat Lupe a la maleta ?

-
- Com presenta l'autora les relacions entre la vida i la mort a Mèxic?

-
- Quines preguntes se li ocorren a Lupe mentre vola l'avió entre núvols?

-
- Com va vestida Lori quan va a buscar Lupe a l'hotel de Guadalajara?
-

Als contes aprenem

Fes un resum del que has après en aquest conte sobre la pintora mexicana Frida Khalo.

Els contes ens motiven a saber més coses

Ara busca informació sobre un pintor molt famós mexicà que viure una història d'amor molt apassionada amb Frida Khalo. Es deia Diego Rivera.

Analitza el final del conte

- Què li ocorre a Lupe mentre va pel cementeri?

- Com troba el seu quadern quan arriba a l'habitació.

- Com reacciona davant de tanta emoció?

- Plorar és sempre el resultat de la tristesa?

Fer un debat a l'aula

Preparar un bon debat sobre la mort, el pes de l'absència de les persones estimades, sobre les emocions que vivim, sobre la importància de saber-les expressar i compartir...

Aprendre a resumir

I, evidentment, demanar que algun voluntari ens expliqui el conte.

XIQUETS A GUADALAJARA de Fina Girbés i

CARRERS DE GUADALAJARA de Jaume Pérez Montaner

En el cas dels dos poemes l'important és comprendre'ls, saber el procés de motivació dels dos autors a l'hora d'escriure'ls i, finalment intentar memoritzar-los.

T À N D E M

e d i c i o n s

Per descomptat que seria bo conèixer l'autora i l'autor.

Proposta final: La lectura de les il·lustracions

Aquest llibre de contes té com a valor afegit unes il·lustracions extraordinàries d'Aitana Carrasco Inglés, una jove il·lustradora valenciana que ha viscut alguns anys a Mèxic. Impregnada dels colors de la indumentària, l'artesanía... d'aquelles ciutats, ha aconseguit uns dibuixos que permeten recrear el text inventat pels escriptors i escriptores.

¡Seria tan bonic escriure-li una carta donant-li la vostra opinió sobre el seu treball o invitant-la a visitar l'escola per a fer-li totes les preguntes que agiten la vostra curiositat...!